

אשכולות

הצילון השבועי של תלמידי ישיבת כרם ביבנה

פרשת שופטים

גליון 390 | ז' באלול ה'תשע"ו
(שנה עשירית)

18:32 כניסת שבת
19:30 צאת שבת

מידת הדין

מרדכי דצקובסקי (ו')

מובא במדרש רבה:

שפטים ושטרים. אמר רבי לוי למה הדבר דומה, למלך שהיה לו בנים הרבה והיה אוהב את הקטן יותר מכלו, והיה לו פרוס אחד והיה אוהבו יותר מכל מה שהיה לו, אמר המלך נותן אני את הפרס הזה שאני אוהבו מכל מה שיש לי, לבני הקטן שאני אוהבו מכל בני. כך אמר הקדוש ברוך הוא מכל האמות שבבאתי אני אוהב אלא לישראל, שנאמר: 'פי נער ישראל ואהבה' (הושע יא, א). **מכל מה שבבאתי אני אוהב אלא את הדין**, שנאמר: 'פי אני ה' אוהב משפט' (ישעיה סא, ח).

ויש להבין מדוע דוקא את מידת הדין הקב"ה אוהב?

בקרב האנשים נפוצה התחושה כאילו הקב"ה ח"ו ותרו, וכל אחד מאיתנו באיזשהו מקום נגוע בחסרון הזה. ברגע שלאדם אין משהו מחייב, הדרך לירידה רוחנית היא מהירה ביותר. הדבר דומה להבדל בין אדם שלומד ויודע שהוא צריך לגשת למבחן שאז הלימוד שלו בהרבה יותר רציני, לבין אדם שלא ניגש למבחן. שאר המידות של הקב"ה באות 'למתק' את הדין או להנהיג את העולם בצורה יותר ישרה כגון מידות הרחמים והחסד. אך כמובן המידה העיקרית – שמחייבת אנשים ומשאירה אותם בתלם זה מידת הדין. ועוד, הדין היא המידה שמעמידה דברים בצורתם האמיתית, וחוקי התורה אינם בנייים על הגיון אנושי רגיל אלא הם מחויבי המציאות. לכן אנו אומרים בעשרת ימי תשובה 'המלך המשפט' – הקב"ה נקרא 'מלך' – במשפט.

אל יחשוב הקורא בטעות שמידת הדין נהוגה רק לדינים ולמורי הוראה, אלא הדבר נוגע לכל אחד ואחד מאיתנו. את הדבר הזה מדייקים מהמילה 'שופטים' ושטרים תתן **לך בכל שעריך** שאדם להיות שופט ושטר לעצמו. השל"ה הקדוש אומר שהפסוק בא לרמז על שבעה שערים שיש באדם ועליהם הוא צריך לשים שומרים ושטרים שלא להכשל ח"ו באיסורים.

ע"פ זה יובן יותר הגמרא במועד קטן א"ר יוחנן מאי דכתיב 'פי שפתי כהן' ושמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו פי מלאך ה' צבאות הוא' אם דומה הרב למלאך ה' יבקשו תורה מפיו ואם לאו אל יבקשו תורה מפיו' (מועד קטן י"ז).

הגרי"י נימין שואל: במה הרב צריך להדמות למלאך ה' צבאות? שהפסוק אומר על המלאכים 'וגלגליהם רגל ישרה' וכן 'לא יסבו בלכתן' (יחזקאל א'), הרב והאדם שרוצים להדמות למלאך ה' צבאות צריכים לא להסתכל לצדדים מה אחרים אומרים וללכת בדך ישרה ולא לסטות ימין ושמאל. אדם יוכל להשיג מעלה זאת רק אם יתמיד להציב מולו את ערך הדין שעליו דיברנו שמעמיד דברים באמיתותם ולא ע"פ הגיון אנושי זמני או לפי תרבות זמנית כזאת או אחרת.

המדרש ממשיך:

זה שאמר הכתוב: 'לך אל נמלה עצל ראה דרכיה וחקם אשר אין לה קצין שטר ומשל תכין פקיד לחמה אגרה בקציר מאכלה' (משלי ו, ו-ח), מה ראה שלמה ללמד לעצל מן הנמלה, רבנו אמרי הנמלה היא שלשה פתים יש לה, ואינה כונסת בעליון מפני הדלף, ולא בפתחתון מפני הטינה, אלא באמצעי, ואינה חיה אלא נשמה חיה, לפיה, שמי שאין לו גידים ונעצמות אינה חיה אלא נשמה חיה, וכל מאכלה אינה אלא חטה ומחצה, והיא הולכת ומכנסת פקיד כל מה שמוצא, חטין ושעורין ועדשים. אמר רבי תנחומא וכל חיה אינה אלא חטה ומחצה, והיא כונסת את אלו, ולמה היא עושה כן, שאמרה שמה יגזר עלי הקדוש ברוך הוא חיים והיה לי מוכן לאכל.

כלומר, הנמלה לא רק שאינה עצלה ודואגת למזונה אלא היא גם שוטרת ומושללת לעצמה ומקפידה לשים את האוכל דוקא במקומות שבהם הוא ישמר. ברוך ה', זכינו לשבת בבית ה' ולחזות בנועם ה' ולבקר בהיכלו, אומרת הגמרא בחגיגה 'אלו דברי תורה שקשין לקנותן ככלי זהב וכלי פז ונוחין לאבדן ככלי זכוכית'. הדבר הזה מחייב אותנו ללמוד מנמלה שלא רק מקפידה לאסוף את לחמה אלא גם מקפידה שהלחם לא יתקלקל ולשים אותו במקום המשתמר, למטה היא לא שמה בגלל הטחב הנמצא שם – כך עלינו להזהר ביותר שלא לשבת ולהתרועע במקומות שאין דעת המקום נוחה מהם, ולמעלה היא לא שמה בגלל הדלף שיכול להכנס מבחוץ – כך עלינו להזהר מלהכניס את עצמנו למקומות שבהם יכולים להכנס דברים שיכולים לקלקל את 'לחמנו'. (אין בכונתנו לתת פרסומת סמויה לנט-ספארק...)

לסיום, הפסוק הבא בפרשה אומר 'ושוחד לא תקח...'. אע"פ שהאדם מצווה להיות דיין לעצמו, הוא גם קרוב אצל עצמו, ואם בשאלות ובספקות יכריע רק על פי עצמו קרוב הוא להכשל. לכן ראוי וטוב שאדם יתייעץ בנושאים שונים עם חברים, רבנים שאינם משוחדים בו כמוהו.

מלא טוב

ליובל ביתן

לרגל נישואיו

לר' אילן סבג

לרגל הולדת הבת

תנחומים

לרב מנחם-מנדל בלכמן שליט"א

בפטירת אמו ע"ה

מן השמים תנוחמו

קוד באתר: 7191

העלון יוצא לאור ע"י

ישיבת כרם ביבנה

www.KBY.org.il

לתגובות ולהארות:

eshckolot@gmail.com

מערכת אשכולות

איתיאל סופר

יעקב אביעד דואני

במאמר זה נרצה לעמוד על כמה יסודות חשובים בדיני נזיקין.

איתא בגמ' ב"ק ה ע"ב:

אמר רבא: וכולהו כי שדית בור בינייהו, אתיא כולהו במה הצד לבר מקרן, משום דאיכא למיפרך: מה לכולהו שכן מועדין מתחילתן; ולמאן דאמר: אדרבה, קרן עדיפא שכוונתו להזיק, אפילו קרן נמי אתיא. אלא למאי הלכתא כתביניהו רחמנא? להלכותיהן: קרן - לחלק בין תמה למועדת; שן ורגל - לפוטרו ברשות הרבים; בור - לפטור בו את הכלים, ולרבי יהודה דמחייב על נזקי כלים בבור - לפטור בו את האדם; אדם - לחייבו בארבעה דברים; אש - לפטור בו את הטמון.

נשאלת השאלה: לגבי נזקי בור דרשו "שור ולא אדם, חמור ולא כלים", ואין בעל הבור משלם על נזק שנגרם לאדם או לכלים. אילו כל הנזקים היו נלמדים מבור, האם בכל הנזקים לא היה חיוב על אדם וכלים?

עונים על כך תוס' (ה: ד"ה להלכותיהן) שאכן אם הנזקים היו נלמדים מבור, בכלם היה פטור על אדם וכלים.

על כך קשה: אם כן, מה הייתה ההוא אמינא של הגמ' לומר שנלמד מבור וקרן את כל האבות?, הרי בצורה כזו, לא רק שלא היינו יודעים את הפטורים של כל אב (כפי שתירצה הגמ') אלא יותר מכך, לא היינו יודעים שיתחייב על ממון שהזיק אדם, כי בבור פטור על נזקי ממון באדם!

הגמ' בדף ו ע"א כותבת שאבנו סכיני ומשאו שהניחן בראש גגו ונפלו ברוח מצויה והזיקו לאחר שנחתו בקרקע נלמדים מבור ואש.

נשאלת השאלה: האם אסו"ם דומה דמיון מוחלט לבור ואש והוא מקבל גם את הפטורים של בור ואש (אדם, כלים וטמון) או שאינו מקבל את הפטורים של בור ואש?

הרא"ש (פרק א, סימן א) מביא מחלוקת בדבר.

"יש מן הגדולים" כתבו, שהדמיון לבור ואש הוא מוחלט ולכן מקבל גם את הפטורים של בור וגם של אש.

אך הרא"ש עצמו סבור שאסו"ם מקבל רק את הפטורים של בור ולא את הפטור שיש באש, כי ההגדרה הנכונה לאסו"ם היא שהוא דומה לבור בלבד, אלא כיון שבאסו"ם יש גם כוח אחר שמעורב בו, וא"א ללמוד מבור בלבד, הביאה הגמ' הוכחה מאש שאין לחלק בין בור לאסו"ם.

קשה על הרא"ש: הרי סוף סוף, אסו"ם נלמד גם מאש, ויש לנו כלל שאומר "דיו לבא מן הדין להיות כנידון". אם כן, מהיכא תיתי לחייבו בטמון?¹

תשובה: התוס' (קידושין יג ע"ב ד"ה מלוה)² מלמדים אותנו יסוד חשוב: נזיקין אינו סברה אלא גזירת הכתוב.

מלוה הכתובה בתורה - פי' כגון קרבנות ופדיון הבן וערכין ונזקין שלא היו יודעים עניני נתינות הללו אם לא שנתחייבה התורה בפירוש אבל מלוה כגון שלוח לזמן מועות בלא שטר אף על גב דכתיב האיש אשר אתה נושה בו לא חשיב כתובה בתורה כיון שאין צריך לפרש בתורה שיעור הנתינה דפשיטא מה שהוא לזה צריך לפרוע.

דהיינו, התוס' מחלקים בין דינים שאילולא נכתבו בתורה לא היינו מחייבים בהם, לדינים שגם אילולא היו כתובים בתורה, היינו מחייבים. ומנו את נזיקין בדינים שאילולא כתבה אותם התורה - לא היינו מחייבים.

והדבר צריך ביאור: לכאורה דיני נזיקין הם כן מן הדברים שהיינו מחייבים גם לולא התורה, שהרי כל בר דעת מבין שאם הוא מזיק, הוא צריך לשלם!

נראה להסביר כך: דיני נזיקין מורכבים מאדם שהזיק וממון שהזיק. כאשר ממון של אדם מזיק - אין זה מובן מאליו שנחייב את הבעלים כי לא שמר את ממונו. ייתכן לומר אחרת, שהניזק הוא אשר צריך להזהר שלא ינזק, וכאשר לא נזהר, הפסיד את עצמו. בנוסף, גם באדם שהזיק, אין זה מובן מאליו שנחייב אדם שמזיק ללא כוונת זדון.³ ייתכן לומר, שכמו שבאסורים שוגג קל ממזיד, הוא הדין גם בנזיקין. יתירה מכך, ניתן לומר שמזלו של הניזק הוא זה שגרם להזיק, וכעין שאנו אומרי לגביי אשה שנאנסה לאחר האירוסין "נסתחפה שדהו", וכפי שכתב רש"י (כתובות ב ע"א) "כלומר, מזלך גרם", דהיינו לא האשה שמגיע ממנה ההפסד היא מקור הבעיה אלא הבעל הנפסד הוא מקור הבעיה.

וא"כ לולי התורה, היינו פוטרים את המזיק ללא כוונת זדון.

גם הפטורים של כל אב הם גזירת הכתוב, וכתב הגרי"ז (הלכות נזקי ממון): "אולם נראה פשוט דהרי הא דאש פטור על טמון הוא זה מצד גזה"כ שהתורה פטרה טמון באש, אבל בעיקר דין מזיק הרי לא שאני טמון מאינו טמון, והגזה"כ הזה נאמר רק על אש ולא על מה שאינו אש". ז"א: התורה הקלה באש שיהיה פטור על טמון, והקולא שייכת רק בנזק שמוגדר כאש ולא בנזק אחר. ועל יסוד זה בונה הגרי"ז יסוד נוסף ומחודש: "באבות נזיקין דשן ורגל פטורים ברה"ר, ובור פטור על כלים, ואש פטור על טמון, אין אנו משגיחים על הילפותות אם ילפינן לחיובו מאש או מבור או משן ורגל, רק צריכים אנו לדון על הנלמד בעצמו אם יש עליו תורת שור או בור או אש". דהיינו, כאשר בגמ' לומדים נזק חדש מאבות נזקין, כדי לקבוע מה דינו, איננו מסתכלים **מהיכן** נלמד הנזק, אלא מה **הגדרת** הנזק. ועפ"י הגדרת הנזק נקבע מה הם החיובים שלו ומה הפטורים שלו.

עפ"י יסוד זה, ניתן להבין בפשטות את דברי הרא"ש: באסו"ם, אין פטור של טמון, אע"פ שנלמד גם מאש, כי הנזק מוגדר בור בלבד, ולא מוגדר כבור ואש.

(החולקים על הרא"ש סוברים שכדי לקבוע מה דין הנזק עלינו להסתכל מהיכן נלמד הנזק ולא מה הגדרתו).

וכעת מובנת הגמ' בדף ה ע"ב, גם אם היו למדים את כל האבות מבור וקרן, לא היה פטור של כלים ואדם בכלם, כי התורה פטרה רק מה שמוגדר כבור בכלים ואדם ולא שאר נזקים. אלא שהתוס' כתב שיהיה פטור גם על כלים ואדם, כי הבין כמו השיטה השניה ברא"ש, שמסתכלים מהיכן נלמד הנזק ולא מה הגדרתו.

עפ"י יסוד זה מתורצת שאלה נוספת: הגמ' מעלה בתור הוא אמינא ש"תולדותיהן לאו כיוצא בהן", איך ייתכן שדין תולדה יהיה שונה מהאב, הרי כל החיוב נוצר בגלל האב!

וכעת מובן. חיוב אינו בהכרח יוצר דין. ולכן אעפ"י שחיוב תולדה נלמד מהאב, ייתכן ודינם יהיה שונה.

¹ (ניתן לתרץ עפ"י תוס' קידושין י ע"ב, ד"ה זו, עיי"ש. וכאן בחרנו לתרץ בדרך אחרת).
² וכ"כ תוס' בכורות מח ע"א.

³ אכן, אם הזיק בכוונה מובן שיתחייב לשלם, אך רוב הנזקים אינם בזדון אלא בשוגג.

באופן בסיסי היא שייכת לכל אחד ואחד מישראל, והרעיון הוא לבסס את כל החיים הישראליים, בכל התחומים על יסודות אלוקיים, **"ועל כן המשפטים הם קודש קודשים בישראל"**, משום שהם מגשימים את הרעיון שכל תחום, גם ענייני הקניין, הממון, יחסי שכנות וכדומה, הכל מבוסס על אידיאל אלוקי. אין תחום בחיים הפרטיים והלאומיים שיהיה מופקע מכך. אי אפשר לומר שבתחום מסויים אין לתורה מה לומר.

"ועל כן הסמיכה היא כל-כך נחוצה לנו, היא כל-כך אופייית לתוכן לאומנו". כי היא מקשרת את סידור החברה גם בימינו, ל"משה קיבל תורה מסיני". כשרב מסמך תלמידו הרי התלמיד מחובר בסופו של דבר למשה, לסיני.

"והרשעה היוונית – הסורית, הרגישה בחוש העיוור שלה את ערך הסגולה הזאתי וגזרה על הסמיכה", כי היא הבינה בתת ההכרה שזה כוחו של ישראל, הסמיכה, הקשר לסיני. ומשום כך נטפלו המלכויות וגזרו על הסמיכה. וגדולי ישראל מסרו נפשם כדי להמשיך אותה, כמו ר' יהודה בן בבא, **"ופעולת מסירות הנפש הזאת נשאה, כי העמיקה את תוכן החיים האופייים המיוחדים של קדש ישראל לד"**, כי כבר אמרו חז"ל שכל מצווה שמסרו עליה את הנפש, נשאה בתוקפה.

וכבר משה חיבר בין קשר לאלוקים לעניין המשפט כשאמר **"כי יבוא אלי העם לדרוש אלוקים, כי יהיה להם דבר בא אלי, ושפטתי בין איש ובין רעהו, והודעתי את חוקי האלוקים ואת תורותיו"**. פתח המקרא בזה שאדם בא לדרוש אלוקים, אך לא אמר שמשה לימד אותם אמונה ודברי מחשבה אלא סיים שמשה מלמד אותנו הלכות חושן משפט, משום שללמוד דיני חושן משפט זה דרישת אלוקים, משום שאנו עוסקים בשאלה מה אמר ריבוננו של עולם בפתרון בעיה זו.

"ועל כן דרישת אלוקים באה יחד עם המשפט הישראלי".

בפרק ג' מפרקי ישראל ותחייתו (עמ' כ-כא בספר אורות) מסביר הרב זצ"ל את ערכו המיוחד של המשפט התורני בישראל. **"אין בנו ערכים פרודים, האחדות שוכנת בנו, ואור ד' אחד חי בקרבנו"**.

אם נרצה להקביל את שיטת היהדות לנצרות, שזהו הנושא שהרב עוסק בו בקונטרס זה, חשוב להזכיר את האימרה המפורסמת מהברית החדשה – תנו לאלוקים אשר לאלוקים, ולקיסר אשר לקיסר. השקפה זו אומרת שהקשר עם אלוקים והאדם הוא עניין פרטי ואישי. המדינה, השלטון, הפוליטיקה, אין להם קשר עם אלוקים. התוצאה של השקפה זו נקראת בימינו "הפרדת הדת והמדינה, והיא השקפה הרת אסון, משום שהיא מרימה ידיים מפני הרוע שבעולם, נכנעת לו, משום שלדעתה אי אפשר להילחם נגדו. אי אפשר לנהל מדינה על פי ערכים של מוסר ואידאליים אלוקיים. הקיסר מופקע מהקשר עם אלוקים.

אך ביהדות אין ערכים פרודים, מדינה ודת, פרטי וכללי, רוחני ומעשי. ומשום כך **"הדינים דיני תורת אלוקים חיים, מציינים אותנו מכל עם ולשון"**. גם המשפטים, סידור היחסים החברתיים בין אדם לחבירו, המשפט, גם הוא מושתת על ערכים אלוקיים. אין תחום בעולם המעשה והרוח, שהוא מופקע המקשר עם האידיאל האלוקי.

"יש נטיפות של קודש בכל עם ולשון, אבל ערכי החיים כולם אינם צומחים מזה". יש לאדם צימאון לא-ל חי, לכל אדם מכל אומה יש קשר נשמתני, שאיפה להתרומם ולהתקרב לאלוקים, אך זה לא בא לידי ביטוי בתחומי החיים השונים. אולי בשעת טקס דתי, בכנסייה, אך לא ברחוב ובמשרד ובבית. **"לא כן בישראל 'ככל דרך דעה', שהיא פרשה קטנה שכוללת כל גופי תורה, שיוצאת אל הפועל ביחידי סגולה, נחלת הכלל היא באמת"**.

האוצר שמתחת לבית הרב נתנאל שושן

בימי רביעי זוכה ישיבתנו לארח את הגאון הגדול הרב זלמן נחמיה גולדברג שליט"א, מגדולי וממאורי דורנו, ולשמוע ממנו שיעורים בעיון הש"ס וההלכה. זוהי זכות גדולה לישיבתנו. פעם נכנסתי עם הרב לאולם הכולל ונכח שם ת"ח שהזדמן לישיבה, ובשעה שראה את הגאון הרב זלמן נחמיה שנכנס הוא הופתע ושאל אותי, מה עושה כאן הגאון הגדול?! ענית לו בפשטות, שהרב מגיע לכאן כל שבוע למסור שיעור. מיד הוא אמר לי בהתפעלות: "אתם לא מבינים, אבל אתם ישיבה מזן אחר!". ובאמת, לפעמים מקוננת בי התחושה ש"אין בעל הנס מכיר בניסו".

במאמר קצר זה, אין אנו מתיימרים להציג את דמותו הגדולה של הרב שליט"א, אלא אך ורק לנסות להעלות בפניכם מה אנו יכולים לקבל מהשיעור והמפגש עם הרב.

א. הרב כתב מאות מאמרים בתחומים ובכתבי עת תורניים, מאמרים שמהווים נכסי צאן וברזל בעולם התורה. המאמרים נכתבו בכל חלקי התורה ובנושאים אקטואליים בכל המישורים – בענייני רפואה, טכנולוגיה¹, כלכלה, וכמובן מאות פסקי דין חשובים בענייני 'חושן משפט'.

נקודת מחלבה

פעמים רבות ביקשתי מהרב שיעסוק באחד מהנושאים האקטואליים, הנחשבים בעיני רבים ליותר 'מעניינים' מהסוגיות הישיבתיות הקלאסיות. הרי הרב כתב בנושאים הנ"ל ונחשב מפוסקי הדור אשר רבים פונים לקבל פסקיו וחוות דעתו. אמר לי הרב, שבלימוד עם בחורי הישיבה צריכים לעסוק ביסודות. אם היסודות יהיו ברורים ואיתנים הקומות הבאות ייבנו אחר כך ביתר קלות. ואכן, הרב מלבן את יסודות הסוגיא ואת העיקרון שמנחה אותנו בשבילי הסוגיא. בדרך כלל, הרב יראה כיצד עיקרון זה נמצא גם בסוגיות אחרות ולפעמים בנושאים שונים לגמרי, דבר שיגרום ללומדים למצוא את המכנה המשותף או לחילופין את ההבדל בין דינים וסוגיות שונות. מי שנכנס לשיעורים מקבל 'ארגז כלים' מיוחד, להבנת שורשים למדניים שיפגוש לאחר מכאן בלימודו בסוגיות שונות. פעמים רבות הלומד יעסוק בסוגיא אחרת, ופתאום יאמר לעצמו, למשל: לפי מה שהסביר הרב במהות הקניין או לפי מה שהסביר הרב ביסוד חיוב נזיקין שיש שני דינים מזיק בכוחו ומזיק בגופו – אפשר להסביר את הסוגיא אחרת, אפשר להסביר את עומק סברת הרשב"א, וכיוצא בזה. כי מי שעוסק בשורשים וביסודות ימצא אותם אח"כ

ולשטוח את ספקותינו, אך ב"ה שהשאיר לנו הרב חתן כמותו - הגאון הגדול הרב זלמן נחמיה גולדברג שליט"א, אשר אליו אנו פונים בכל עניין טכנולוגי המתחדש. וכן בכל מכוני ההלכה, כמכון פוע"ה ודומיו, כולם רואים ברב כתובת לפסיקה בשאלות הסבוכות המתעוררות בזמננו.

¹ כשביקרנו פעם במכון צמת, ראש המכון הרב רוזן אמר לנו: בעבר, בכל שאלה היינו מתייעצים עם הגרשי"ז אורבך זצ"ל, מאז שהוא נפטר לא ידענו למי לפנות

במקומות רבים. השיעורים של הרב מפרים את הלימוד לא רק בסוגיא המקומית.

המפגש הבלתי אמצעי עם גדול, מנקה הדעת שבירושלים, ובו רואים על פניו נחת ושמחה בלימוד, ענווה, יראת שמים ויחס מיוחד לכל פונה. על כגון זה נאמר "גדול שימושה יותר מלימודה" - פעמים רבות בדברים הנלווים לשיעור מקבלים לא פחות מהשיעור עצם המפגש, ובכל מעשה יש הלכה.²

הרב מהווה עבורנו חוליה בשרשרת הזהב של גדולי הדור הקודמים: חותנו הגרש"ז אוירבך, גדולי ירושלים, דיינים מהדור הקודם, החזו"א³, ראשי הישיבות.

קיימת האפשרות לשאול כל שאלה את הרב - הן בענייני השיעור והן בנושאים שונים העולים לנו. ניתן לגשת אחרי השיעור ולשאול ולקבל מענה מיוחד. זוהי זכות נדירה. פעם פנה אלי הרב יהודה עמיחי, ראש מכון התורה והארץ בבקשה אם אפשר להסיע את הרב לישיבה, מכיוון שהוא רוצה ללבן עמו כמה סוגיות בדרך. נענית בחיוב. ואז הוסיף: "אני מקווה שאתם מבינים את הזכות והמשמעות שיש לכם אפשרות לשאול ולדבר עם הרב בכל ענין, מדי שבוע".

² לדוגמה, הרב שותה את כוס התה שמכניס לו רק בסוף השיעור, אפילו שהתה התקרר לגמרי, וזאת כדי שלא להיכנס למחלוקת פוסקים מי ששתה רביעית שלא בבת אחת האם מברך ברכה אחרונה, וכפי שנהג חמיו הגאון הגרש"ז אוירבך זצ"ל.

³ הרב למד בבחרותו בישיבת 'חברון' אך בתש"ח עבר ללמוד בישיבת פוניבז' בבני-ברק. באותה שנה הגיע הרב שמואל רוזבסקי לישיבת פוניבז', וישיבת פוניבז' הפכה להיות הישיבה המותאמת לגידול בני תורה, לעומת 'חברון' ששם למדו אז רק 'אלטערס' ולא התאימה לבחורים צעירים. באותה שנה רבינו זכה לדבר בלימוד עם מרן החזו"א. לצערנו, אחותו היחידה של הרב נהרגה בזמן מלחמת השחרור בהפגזות הירדנים, והרב התבקש ע"י הוריו לחזור לירושלים לדור איתם בבית, וכך חזר לירושלים ולישיבת 'חברון' שהלכה והתפתחה. פעם העזתי לשאול את הרב לדעתו אם היה נשאר בבני ברק האם היה יותר מתפתח בלימוד? תשובתו הייתה שבכל מקום שיש תקרה וסטנדר אפשר לשקוע בלימוד...

הרב מעולם לא מכין את שיעוריו, משום שיש לרב שיעורים מוכנים בכל מרחבי הש"ס. כל מקום שהרב מגיע, הוא שואל בפשטות האופיינית לו כל כך: 'היכן אוחזים?' ומיד מתחיל לתת שיעור מקיף ומעמיק באותה סוגיא. לראות את הגדלות בכל מרחבי התורה, לראות את הרב מגלגל את הש"ס ומקשר סוגיא לסוגיא באותו יסוד - הדבר נותן לנו להבין מהי גדלות בתורה.

ה. בשנים עברו, תלמידי הישיבה שחשו באוצר שנמצא בישיבתנו העלו את השיעורים על הכתב ויצאו בתחילה בדפים שבועיים ולבסוף נחרתו לדורות בספרי שירת הכרם⁴, ואף יצא כרך מיוחד שירת הכרם שיעורי הרב על מספר מסכתות. בשעה שהגשתי את אחד הספרים שהוציאה ישיבתנו של שיעורי הרב לכבוד הראשון לציון הרב שלמה משה עמאר שליט"א, אמר לי בהתפעלות: הגאון הזה שמרעיש הארץ בפסקיו ובשיעוריו נותן אצלכם שיעור שבועי?! השבתי לו אכן. 'אם כך זכות גדולה נפלה בחלקכם תנצלו אותה וכתבו את החידושים הנפלאים'.

ו. נכון, אולי בהתחלה קצת קשה להתרגל לסגנון, אבל כשעמלים מתקדמים שלב אחרי שלב עד שמגיעים לאוצר הטמון כאן, ממש אצלנו בחצר.

לסיכום, הדברים נכתבים כקריאת כיוון וחומר למחשבה. פעמים רבות אנו מחפשים את האוצר מתחת הגשר ולשם כך חוצים ימים ונהרות. ולפעמים האוצר נמצא בתוך הבית שלנו, אחד האוצרות היקרים שנמצאים בישיבתנו זה השיעור והמפגש עם הרב זלמן נחמיה גולדברג. צריכים אנו לנצל את האוצר ולהתבשר ממאורו המיוחד. זהו כבודנו, כבוד הישיבה וכבוד התורה.

תנו כבוד לתורה כי היא לנו עוז ואורה!

⁴ הרב הביע שמחה גדולה על כך שחוזרים על הדברים, ועל ידי זה הדברים נחקקים בלב השומעים.

על פלסטלינה ואומנות קלאסית // תשובה מלכותית לפי הרב קוק

שמחה רון גודינגר

ללא חשיבות גדולה לפרטים - והוא יכול לעצבה איך שהוא רוצה בעיניו ללא כל צורך להיות קרוב למקור].

כך גם בדרך והעברת שיעורים ורעיונות של דברי תורה, יש כאלו שלוקחים את התורה על כל השתלשלותה כפי שנתנה להם עם כל פרטיה מהפסוקים למדרשים לגמרא לראשונים ולאחרונים לאחרונים אחריהם על כל פרטיה שהתעצבו מתוך הכלל ואז לאחר מכן נותנים את החידוש [היחסית קטן] שלהם - כעין הדובדבן שבקצפת, שהקומה החדשה בסוף כל המגדל שכבר היה בנוי להם מדורי דורות, ופה יש את החשיבות בעיקר בהבהרת הדברים והצגתם בצורה מרשימה וברורה משום שהעיקר הוא לא דווקא החידוש, ויש את הגישה שמתרכזת מאוד בכלל ומגיעה יותר לעיסוק בפסוקים והמדרשים ומקסימום ללשון הגמרא - ללא מתווכים ומגדלים באמצע, ומכאן שהדובר יכול להביא רעיונות מאוד מאוד מקוריים וחדשניים ויכול להשתמש בפסוקים כמעין פלסטלינה כי הוא לא מחוייב ומקובע לכל מה שכבר התגבש בדורות עברו.

אבל איך כל החלוקות האלו קשורות לאלול? נראה שכך גם בדרך התשובה בימי אלול, יהודי שרוצה לחזור בתשובה שלימה צריך לעבוד בשני מישורים שונים: מצד אחד יש את הירידה לפרטים ומצד שני את העבודה הכללית, ונסביר למעשה לפי מה שלמדנו בספרי הרב קוק.

בהיכנסנו לחודש אלול, חודש הרחמים והסליחות, בו התשובה תופסת מקום נכבד ננסה לחדד ולחדש בדרכי התשובה.¹ נראה, שכדי שמעשה התשובה יהיה שלם יש ללכת בשתי דרכים משלימות.

באומנות ישנן שתי תפיסות שונות: אומנות קלאסית ואומנות מודרנית, האומנות הקלאסית שכולנו מכירים היא התמונה הגדולה והיפה של הנוף המדויק עד לפרטי פרטים, עם כל ההשקעה בגווים ובצבע בצורה כמה שיותר נאמנת למקור מצד אחד ונותן לו נופך נוסף מצד שני, לצייר את הבית / האגם / האגרטל / הדיוקן / השדה בצורה מאירה, אבל מאוד דומה למה שהוא באמת, כך שהאומן יכול לשבת במשך שעות ולדקדק בצורת הגבות בגוון של הנחל וכו' וכו'. יש גם מצד שני את הגישה של האומנות המודרנית שעוזבת את הדיוק של הפרטים ויותר מתמקדת בכלל, אם זה החומר עצמו שממנו עשויה היצירה שנותנים לו את מרכז הבמה ולפיו גולשים לכל מיני מחוזות שונים, ואם זה הרעיון והתוכן שהאומן רוצה להביע גם אם הוא מנותק במידת מה מהאובייקט אותו הוא מצייר, ואז לא באמת חשוב אם האף נמצא במקום של האוזן או האוזן במקום של האף, או אם כל היצירה זה רק ריבוע אחד שחור וגדול עם פס צהוב באמצע - גם זה אומנות! אני קורא לגישה זו פלסטלינה כי הכל הרבה יותר גמיש - נותנים לאומן לעשות מה שהוא רוצה עם כלל היצירה

¹ כמוכן, לא נוכל שלא להזכיר משהו מהפרשה וממשנת הרב קוק שיום פטירתו חל השבוע.

הירידה לפרטים: במעין הקדמה לספר 'מוסר אביך' הרב צבי-יהודה מביא את הפסקה הבאה:

נראה שאי-אפשר לצאת ידי חובה בענין חובות הלב רק אם יסדר ספר לעצמו בלימודים הדרושים לו בזה, בין הפרטיים ואפי' הכוללים ג"כ יותר יבין ע"י מה שיחדש כהם מרוחו, ומי שהוא כבר באופן זה של הדעת, שיכול להעריך מערכה שכלית בעצמו, אי-אפשר לו לבוא אל השלמות אם לא יעבור בשכלו בזה.

האדם שרוצה באמת לצאת ידי חובות הלב בעבודת ה' שלו – צריך לכתוב לעצמו מעין ספר מוסר אישי בו כלולות כל התובנות שלו לגבי מה נכון לו עצמו בעבודת ה' האישית שלו, וגם כל מיני תובנות שהוא לוקח מספרי המוסר הכללים שכבר נכתבו ומדגיש אותם לעצמו. אם אדם מבין שלו בעיקר קשה לקום בבוקר עליו לקחת עצות ומוסרים איך אפשר לקום בבוקר בקלות, או כל מיני מאמרים שיעזרו לו להחזיר בליבו את החשיבות של הגעה בזמן לתפילה או לקימה כארי לעבודת בוראו וכדומה, בלי זה הוא לא יצליח להתקדם ולעלות מעלה מעלה בעבודתו. נראה לי שזו המטרה של עשיית חשבון נפש[יומי/שבועי או לפחות חודשי] שעליו ממליצים של גדולי המוסר – להגיע לדרכים מעשיות של תיקון והתקדמות – ובשביל זה צריך עבודה וירידה לפרטי פרטים מעשיים מה מתאים לי ואיך וכיצד ומתי לעשות זאת.

נראה שניתן לראות עניין זה בפרשתנו, כידוע האדם הוא עולם קטן והוא נחשב למלך על עצמו וזה הגבורה והמלכות האמיתית: "איזהו גבור שבגבורים? זהו הכובש את יצרו שנאמר 'טוב ארך אפים מגבור ומושל ברוחו מלוכד עיר' (משלי טז, ל)" (מסכתות קטנות מסכת אבות דרבי נתן נוסחא א פרק כג).

אמר החבר: החסיד הוא מי שהוא מושל, נשמע בחושי וכחותיו הנפשיים והגופיים, ומנהיגם ההנהגה הגופיית.²

וכך אפשר גם לדרוש בפרשת המלך הנמצאת בפרשה שעליו לכתוב לו ספר תורה ומוסר אישי שידריך אותו במלכותו:

(יח) וְהָיָה כְּשִׁבְתְּךָ עַל כִּסֵּא מַמְלַכְתְּךָ וְכָתַב לְךָ אֶת־מִשְׁנֵה הַתּוֹרָה הַזֹּאת עַל־סֵפֶר מַלְפָּנַי הַכְּהֻנִּים הַלְוִיִּם:

(יט) וְהָיְתָה עִמּוֹ וְקָרָא בּוֹ כְּלִימֵי חַיִּיו לְמַעַן יִלְמַד לְיִרְאַת אֱת־ה' אֱלֹהָיו לְשִׁמּוֹר אֶת־כָּל־דִּבְרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת וְאֶת־הַחֻקִּים הָאֵלֶּה לַעֲשׂוֹתָם:

(כ) לְבַלְתִּי רוּם־לְקַבּוֹ מֵאֶחָיו וּלְבַלְתִּי סוּר מִן־הַמִּצְוָה יְמִין וּשְׂמֹאל לְמַעַן יֵאָרֶיךָ יָמִים עַל־מַמְלַכְתְּךָ הוּא וּבְנָיו בְּקֶרֶב יִשְׁרָאֵל: (דברים ז)

² כוזרי מאמר ג אות ה. ועיין שם עוד.

כך גם כל יהודי שרוצה למשול בעצמו ולמלוך על עולמו הקטן צריך לכתוב לו ספר תורה אישי שילווה אותו למשך כל חייו כדי שילמד ליראה את ה' ולשמור את מצוותיו, וכדי לא להגיע לגאווה ח"ו או לסטות מהמצוות, כדי שיאריך ימים על ממלכתו [שישלוט בגופו להרבה שנות חיים] בקרב ישראל.

עד כאן דיברנו על דרך אחת לתשובה של הירידה לפרטים, **אבל יש גם את הכלל** – את הרצון להתקדם ולעלות ולחזור בתשובה, את המוטיבציה הפנימית לטוב שצריך תמיד לתדלק כדי שאדם יוכל לעמוד בכל המטלות והסעיפים שהציב לעצמו, לא יעזור אם לאדם היה ספר מוסר אישי מלא בדרכים הנכונות לחזור בתשובה אבל אין לו בכלל כוח ורצון אמיתי לחזור בתשובה, ובשביל זה צריך לעבוד על כלל האדם והנפש ולא מספיקה עבודה על מידה אחת ספציפית או מסויימת, וגם פה נותן לנו הרב קוק עצה כיצד לשכלל את הרצון ולכוונו לטוב:

בכלל "בראתי יצה"ר בראתי לו תורה תבלין" א. כלול הוא ג"כ תוכן זה שאין הרצון משתכלל בטהרתו כ-אם ע"י השפעתה של תורה. ואם אנו רואים ירא-שמים בלא תורה נדע שהרצון שלו איננו תקיף, ע"כ תיקון שלו בעולם הוא חלש. ולפי כחה של תורה מתגדל אומץ הרצון, ועם זה הוא מתעלה מקדושה, וזהו עילוי עליון הפועל בעולם. (מידות הרא"ה - רצון, פסקה ב).

כדי להגדיל את אומץ הרצון, את המוטיבציה הנפשית שתיתן לנו כוח אל הטוב – מסתבר שזה דווקא נעשה ע"י תורה, היא התבלין שמתקן ומשכלל את הרצון, זה מה שיגרום לאדם להעלות את כל השאיפות למעלה ובאמת לרצות להשתנות לטובה ולתקן את עצמו, וככל שיהיה לו יותר כוחות ורצונות טובים ככה גם השפעתו על עצמו קודם כל ואח"כ על כל סביבתו תהיה יותר גדולה. וחודש אלול זו הזדמנות גדולה לכל יהודי ובמיוחד לבני ישיבה להתמלא בהרבה מאוד תורה תורה תורה, וזוהי העבודה הכללית שעלינו לעשות כדי לחזור בתשובה³, ככה האדם יכול לעצב מחדש את כל רצונו מחדש! אך כמובן שצריך לזכור את העבודה הפרטנית והאישית של כל אחד בירידה לפרטים ועבודה עקבית לפי ספר המוסר שלו עצמו.

אז האמת, שאני יותר אוהב אומנות קלאסית ודרך העברת שיעורים קלאסית, אבל יה"ר שבעבודת ה' נדע להתחזק ולעלות בשתי הדרכים גם יחד ולהתקרב ולשוב אל אבינו מלכנו!⁴

³ כמובן שגם כך מתקנים בצורה הכי טובה את אחד העוונות הגדולים של ביטול תורה
⁴ אשמח לשמוע הערות והארות.

נקודת מחשבה

בירוקרטיה. אולי למדינה יש זמן, אך לא לשמאי, האתגר המסוכן הבא כבר נראה באופק.. שמאי הפעיל את קשריו המצוינים וגילה כי ישנו סוחר נשק שניתן לקנות ממנו אקדח יחד עם זיוף של רישיון, בלי למלא שום טפסים, ומטווח? מאן דכר שמיה.

ולא אחר הנער לעשות הדבר, כי חפץ באקדח בחגורתו, ואכן, תוך זמן קצר עוטרה חגורתו באקדח טעון בצרור כדורים על כל צרה שלא תבוא.

האקדח התברר עד מהרה ככלי יעיל שבכוחו לחלץ אותו ממצבים לא נעימים. כאשר היה פר סורר שהחליט לרבוץ לרוחבו של כביש מפותל אי שם בצפון, שתי יריות באוויר סילקו את הבהמה מדרכם, כך גם כאשר הוביל קבוצה מחו"ל לעומק כפר עוין כדי לפקוד קבר של צדיק, ואספסוף משועמם החל להתאסף

האקדה ר' אביאל דיין

מדריך טיולים מבוקש מאוד היה שמאי. הידע הרב שנאגר במוחו וחוש ההומור השנון שנשזר בין הסיפורים המרתקים, הפכו אותו למדריך המועדף על קבוצות רבות, שהמתינו חודשים רבים בכדי לטייל עם שמאי המדריך.

עם ההצלחה הגיעו גם האתגרים. בין הקבוצות הרבות, הגיעו גם קבוצות עם דרישות שונות ומשונות, כאלה שהיו בהם גם לא מעט סכנות. היו כאלה שהעדיפו טיולים ליליים לאור פנסים, וכאלה שהעדיפו טיולים באזורים בהם נמצאים בעלי חיים מסוכנים, ואפילו כאלו שהעדיפו את ההתחככות עם בני דודנו הישמעאלים..

לאחר מספר תקריות בלתי נעימות ואף מפחידות, הבין שמאי שעליו להצטייד בנשק חם על כל צרה שלא תבוא. הוא בירר היכן מוציאים רישיון לאקדח ולצערו גילה כי במדינת ישראל לוקח זמן רב כדי להשיג רישיון, הרבה

סביבם, גם שם סולק ההמון לאחר שנשמעה באוזנו קולה של ירייה שנורתה לאוויר.

ככל שחלף הזמן, הלך הכלי בעל הקנה המעשן והתחבב על בעליו, ולפעמים ברגע של שעשוע היה מדגים בפני קהל מעריציו כיצד הוא מפליא לדייק בקליעה למטרה. בהמשך שלל את מטרותיו, ממטרות עומדות למטרות נעות, דוגמת ציפורים שחגו מעל ראשם.

לא חלף הרבה זמן עד שמיודענו גילה שהכלי יכול לבוא לידי שימוש גם בתוך הבית. הפעם הראשונה בה גילה את העניין היה לאחר שרעייתו ביקשה ממנו לתלות תמונה על הקיר, אך המקדחה שבקה חיים, ואז הבריק במוחו הרעיון – למה שלא אשתמש באקדח?

ברוך אומר ועושה. לחיצה אחת על ההדק ניקבה חור עגול שהתאים בדיוק לצורך התמונה. אמנם השכנים נבהלו קצת, אך הוא מיהר להרגיעם ולהראות להם את הכלי השימושי.

בהמשך גילה שיש לו עוד ועוד שימושים, כגון פתיחת בקבוקים, פיצוח אגוזי קוקוס, פתיחת סתימות, ועוד רבים וטובים...

בני הבית התרגלו מזמן לקולות הנפץ שהשמיע הכלי השימושי, וגם השכנים התרגלו לתחביבו המוזר של בעל הבית.

לא פלא שאף אחד לא התרגש מלשמיע את קולה של אותה ירייה בודדת שנשמעה באותו אחר הצהריים. רק כעבור דקות אחדות התברר גודל האסון.

מסתבר ששמאי לא שיער לעצמו שבנו הקטן מתבונן גם הוא במעשיו, ורוצה גם הוא לנסות. וכשאמו ביקשה ממנו להעיר את אחותו הקטנה, בחר לחקות את אביו ולעשות זאת בדרך מקורית וקצרה. הוא לקח את האקדח שהונח על השידה, וירה ירייה בודדת לכיוון ראשה של אחותו...

משום מה אחותו לא התעוררה. לעולם...

היי אחי, גם לך יש אקדח כזה. כן! גם לך! בכיס של המכנסיים. שחור, קטן, של חברת סמסונג או L G או אפל, עם מחסנית של ג'יגה / 2 ג'יגה / 5 ג'יגה / או אולי אפילו עם מחסנית ללא הגבלה. ולאקדח הזה יש קנה-4 אינץ', 6 אינץ'...

והאקדח הזה מסתובב איתך לכל מקום, הוא נצרך, הוא חיוני, הוא מועיל! אבל...

האם אתה משתמש בו רק לצרכים אמיתיים או שיש לך תחביבים נוספים לעשות איתו? האם תחביבים אלו לא מבהילים את עיניך, אוזניך, נשמתך או את זמניך היקר ההולך לאיבוד?..

האם הוא לא פלט עליך פעם אחת איזה כדור שפצע אותך? אחי, הוא דרוך! הוא בלי נצרה! התמונות משוטטות בו בכל מקום, הפריצות והתועבה חוגגים בו! אתה לא מפתחד?!

ואם אתה פצוע – קל / בינוני / קשה / אנוש – זה הזמן להתרפא. אתה בישיבה, בכרם ביבנה, 'תיבת נח' של קדושה ותורה, מקווה מים חיים. הגיע הזמן להתרפא. הגיע זמן הגאולה.

עד מתי תירה לעצמך ברגל / יד / עיניים / נשמה?!

זכור!

אקדח קונים רק עם רישיון – וסמארטפון, רק עם מנועול ביטחון.

גולשים נכון. גולשים בביטחון.

כל בקבוי

תוספת שבת

ר' איתן גרתי

למעשה - בישיבתנו בדר"כ מסיימים תפלת מנחה בער"ש לערך שתי דקות קודם השקיעה. **א"כ מיד לאחר תפלת הלחש**² יאמר כל אדם (חוץ מהש"ץ) בפיו "הריני מקבל את קדושת השבת" או "בואי כלה" (אול"צ ח"ב יח, ב). היה והתחיל כבר הש"ץ בחזרה ולא הספיק היחיד לקבל שבת - ימתין שיסיים הש"ץ חזרתו ואז יקבל שבת בפיו (ומועיל לקבל שבת מעיקר הדין עד שתי דקות לפני השקיעה)³.

ש. מה יעשה אדם שאחר לתפלת מנחה בציבור, ויודע שיסיים את תפלת הלחש רק אחר השקיעה? מחד, אינו יכול להתפלל מנחה דאז יפסיד את מצות תוספת שבת, מאידך אם יקבל שבת קודם איך יתפלל תפלה של חול לאחר מכן - תרתי דסתתן?

ת. יקבל שבת רק לענין איסור מלאכה ולא לשאר ענינים (חזו"ע שבת ח"א עמ' רסו ע"פ ט"ז רסג, ג)⁴.

ש. מה יעשה אדם ששכח לקבל התוספת וכבר עברה השקיעה?

ת. עדין יקבל בפיו כנוסח הרגיל, ובדיעבד יועיל (אול"צ שם, חזו"ע שם).

² לא יחכה האדם לסוף התפלה או לסוף חזרת הש"ץ – ראשית, משני"ב רסא, כב נקט שיצא לקבל תוספת כרבע שעה לפני השקיעה, עוד חיישנין שמא יהא טרוד לאחר התפלה (לומר שלום לחיילים שהגיעו שבת וכדו') וישכח. ישנה עוד עצה, להתפלל במנין המוקדם, אך כ"ז שאנו במסגרת ישיבתית אין להקשיב לעצה זו. בחוץ, זריזין מקדימין...

³ לא הזכרנו את האפשרות לקבל שבת במחשבה באמצע חזרת הש"ץ, זאת משום שנחלקו ב"י וגר"א אי מהניא קבלה בלב (משני"ב רסא, כא).

⁴ הרב רובינשטיין אמר שגם הרב אלישיב נקט כך. מאידך, רה"פ לא הזכירו עצה זו, וצ"ע אם מסכימים עליה. יש להוסיף, הרבה מן הפוסקים נוקטים שניתן לקבל שבת ולאחמ"כ להתפלל מנחה ככל שבות שמוחר אחר קבלת שבת דיחיד (חזו"ע שבת ח"א עמ' קצ בשם הרבה פוסקים דלא כמנוח"א ח"א, עמ' קו ואול"צ ח"ב יח, ט) שמחמירים. וכדאים הם לסמוך עליהם בשעה"ד.

בפינה חדשה זו נתמקד בע"ה בהלכות מעשיות הקשורות לבן הישיבה. הדברים יוצגו בצורת שאלות ותשובות למען ירוץ הקורא בכתוב. אין מטרתה של פינה זו להביא את ההשתלשלות המלאה של הפסיקה, מהגמרא ועד לאחרוני זמננו, אלא את העקרונות החשובים שבכל סוגיה. תפלה אני לבורא עולם שנזכה לכוון לאמיתה של הלכה. נשתדל שעל כל מה שיכתב כאן, יעבור מו"ר הרב רובינשטיין שליט"א.

מקובל לומר, שהשאלות הכתובות בשו"ת תרומת הדשן אינן שאלות שנשלחו אליו באמת, אלא פרי מוחו של הרב גרידא (עי' ש"ך י"ד קצו, כ). בפינה זו, לעומת זאת, מקווה אני שפני הדברים יהיו מעט שונים, ובני הישיבה יציפו את השאלות ואת המקרים. א"כ, בחור המבקש לעורר דבר שהמכשול בו נפוץ, או שמעונין לשתף את הציבור בבעיה הלכתית שכיחה – בשמחה יפנה אל הכותב. כמו כן הערות על הכתוב תתקבלנה בשמחה. אגא, כל זה לא בזמן הסדרים.

חשוב מאוד מאוד!!! - מצות עשה דאורייתא שהרבה אינם מודעים לה. מהי?

ת. **תוספת שבת שלהרבה מן הראשונים תוקפה מן התורה** (ב"י או"ח רסא, וע"ע משנ"ב שם סק"ט). יש לזכור לקבל תוספת שבת עוד לפני השקיעה – זאת משום שלאחר שקיעת החמה כבר אזלא המצוה לרוה"פ, שהרי מ"נ אסור האדם בעשיית מלאכה¹.

¹ אמנם כמה מן האחרונים מורים שמעיקר הדין אין צורך בקבלת שבת בפועל, בפה או במחשבה, אלא סגי בפרישה ממלאכה זמן מה קודם השקיעה (גר"ז רס"א קו"א סק"ג, אול"צ ח"ב יח, ב), מנוח"א ח"א עמ' קו), אך גם הם מודו שלכתחילה יקבל בפה (אול"צ שם, חזו"ע שבת ח"א).